

YENİ MODERNİZM YA DA KERBERUS-KAPİTALİZMİNİN KÜLTÜREL MANTIĞI VE MİKROFAŞİZME DÖNÜŞÜ: IAN MCEWAN'IN CUMARTESİ ROMANINDA SAKATLANMIŞ SEMPATİ*

NEW MODERNISM, OR, THE CULTURAL LOGIC OF CERBERUS-CAPITALISM AND THE TURN TO MICROFASCISM: CRIPPLED SYMPATHY IN IAN MCEWAN'S SATURDAY

Rahime ÇOKAY NEBİOĞLU

Arş. Gör. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, İngiliz Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, rhmcky@gmail.com

Makale Bilgisi

Türü: Araştırma makalesi
Gönderildiği tarih: 30 Aralık 2021
Kabul edildiği tarih: 22 Şubat 2022
Yayınlanma tarihi: 25 Haziran 2022

Article Info

Type: Research article
Date submitted: 30 December 2021
Date accepted: 22 February 2022
Date published: 25 June 2022

Anahtar Sözcükler

Yeni Modernizm; Kerberus-Kapitalizmi; Mikrofaşizme Dönüş; Sempati; Yoksunlaştırma Projesi; Duygulanımlar; Yeni Modern Roman; Yeni Modern Özne; Tükenmişlik Toplumları

Keywords

New Modernism; Cerberus-Capitalism; The Turn to Microfascism; Sympathy; Flattening Project; Affects; New Modernist Fiction; New Modernist Subject; Societies of Exhaustion

DOI

10.33171/dtcfjournal.2022.62.1.21

Öz

21. Yüzyılda yükselen kültürel üretim, şu ana kadar birçok farklı disiplinden araştırmacıların tartışma konusu olmuştur. Bu yeni kültürel üretimin kendine has doğasını anlamak için kimi araştırmacılar duygulanım kavramına yeni yaklaşımlar geliştirirken, kimileri ise yeni samimiyet dalgasına dikkat çekmişlerdir. Bu çalışma, ileri sürdüğü "mikrofaşizme dönüş" kavramıyla mevcut tartışmaya katkıda bulunmayı amaçlamakta ve kapitalizmin son evresinin, "yeni modern an" olarak adlandırdığı çağdaş anı nasıl şekillendirmekte olduğunu anlayabilmek için mikrofaşizme dönüşün anlaşılması gerektiğini savunmaktadır. Bu çalışmaya göre, mikrofaşizme dönüşle olumsuz duygulanımların yoğunlaştırılmasından çok sempati gibi olumlu duygulanımların yoksunlaştırılması günümüzde direniş ve devrimci hareketleri için en büyük tehdidi oluşturmaktadır. Bu düşünce doğrultusunda, bu çalışma mikrofaşizme dönüşü sempati sorunsalıyla olan ilişkisi bağlamında ele almayı ve Ian McEwan'ın Cumartesi romanını inceleyerek bu yeni duygu yapılarının çağdaş romandaki yansımalarını göstermeyi amaçlamaktadır.

Abstract

The emergent cultural production in the 21st century has increasingly become a subject of debate among scholars from different disciplines. To grasp its nuances, some scholars have called for a renewed attention to affect while others have pointed to a new current of sincerity. This paper attempts to contribute to the existing debate by proposing an alternative term, "the microfascistic turn", and argues that the turn to microfascism begs for closer scrutiny to understand how the latest stage of capitalism shapes and reshapes the contemporary moment, or what it calls "the new modernist moment". It further suggests that with the microfascistic turn, it is not the intensification of negative affects but the flattening of sympathy that has begun to pose the biggest threat to the possibilities of resistance and revolutionary action today. This article seeks to explore the microfascistic turn in its relation to the question of sympathy, and show its projection in contemporary fiction by delving into Ian McEwan's Saturday (2005).

Giriş

Ian McEwan'ın Cumartesi (2005) romanının ilk sayfalarında baş karakter Henry Perowne'nin zihninden geçenler şöyle aktarılır:

CD-çalara doğru bir adım atıyor, sonra fikrini değiştiriyor, çünkü yaklaşmakta olan televizyon haberlerinin kendisini, yerçekimi gibi çektiğini hissetmekte. Zamanımızın bir koşulu bu, dünyanın ne

* Bu çalışmanın bulguları, yazarın TÜBİTAK 2219-Doktora Sonrası Araştırma Bursu ile desteklenen Duke Üniversitesi, Edebiyat Programı'nda gerçekleştirdiği doktora sonrası araştırma projesinden elde edilmiştir.

hâlde olduğunu duyma ve çoğunluğa, bir endişe toplumuna katılma dürtüsü. Son iki yıldır bu alışkanlık daha da güçlenmiş; korkunç ve tüyler ürpertici sahneler, haber değerlerine farklı bir skala getirmiş. Onların tekrarlanması olasılığı, günleri birbirine bağlayan bir ip. Hükümetin düşüncesi-bir Avrupa ya da Amerika kentine yapılacak bir saldırının kaçınılmaz olduğu- yalnızca sorumluluğun reddi değil, sert bir vaat de. Herkes korkuyor bundan, ama kolektif düşüncede daha karanlık bir arzu da var, kendi kendini cezalandırmak için duyulan hastalık derecesinde bir arzu ve amansızca bir merak. Hastanelerin kendi kriz planlarını yapmaları gibi, televizyon kanalları haberleri sunmaya hazırlar, seyirciler de bekliyorlar. Bir dahaki sefere daha büyük, daha hacimli. Lütfen bir daha olmasın. Ama yine de göreyim ben, olurken, her açıdan ve ne olur ilk duyanlardan biri ben olayım (McEwan, 2019, s. 164-165).

Bu düşünceler, 21. yüzyıl toplumlarının sıradan insanının kimi zaman sesli olarak ifade edemese de büyük ölçüde zihnini kaplayan korku, kaygı ve arzuları, bir başka deyişle günümüz toplumlarının yeni duygu yapısını temsil eder. Bu yeni duygu yapısı, son yirmi yılda yalnızca kültürel ve toplumsal dinamiklerde değil, aynı zamanda politik ve ekonomik dinamiklerde gerçekleşen değişimin göstergesidir. Bu çalışma, 21.yüzyılın duygu yapısından yola çıkarak içine girmiş olduğumuz yeni “an”ı anlamayı, kavramsallaştırmayı ve ileri sürdüğü yeni kavramları Ian McEwan’ın *Cumartesi* romanı üzerinden yansıtmayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda, bu çalışmanın odak noktası, duygu politikaları, kapitalizm ve modernizm kavramlarında son yirmi yılda eşzamanlı gelişen değişimler üzerinde olacaktır. Duygu politikaları, kapitalizm ve modernizm kavramlarının kesişme noktalarını ele alırken, bu çalışma Fredrick Jameson’ın marksist yaklaşımını benimseyerek aralarındaki bağı altyapı üstyapı ilişkisi bağlamında incelemeyi, geç kapitalizmden (bu çalışmanın “Kerberus-kapitalizmi” olarak adlandırdığı) kapitalizmin son aşamasına geçişle, iktidar sahiplerinin yürüttüğü yeni duygu politikalarıyla korku ve kaygı duygulanımlarının yoğunlaştırılırken sempati ve merhamet duygulanımlarının yoksunlaştırılışını, duygulanımların sıradan hayatın yeniden “ortak dili (lingua franca)” olmasıyla ise postmodernizmden “yeni modernizm”e geçişi göstermeyi amaçlamaktadır. Bu çalışma yeni modernizmi, edebi, mimari veya sanatsal bir “*stilden çok*” Jameson’ın postmodernizm tanımında yaptığı gibi “*kültürel bir başat*” (1991, s. 56) olarak

değerlendirmekte, dolayısıyla Kerberus-kapitalizminin ve yeni modernizmin kültürel mantığını anlamayı ve aktarmayı planlamaktadır.

Yeni Modernizm Ya Da Kerberus-kapitalizminin Kültürel Mantığı

McEwan'ın *Cumartesi* romanı 1960'lar sonrası neredeyse seri üretime geçmiş, artık herkesin aşına olduğu postmodern özne ve postmodern stilden sıyrılarak okurda adeta Virginia Woolf'un, James Joyce'un ve hatta Kafka'nın romanlarının sayfalarını çeviriyor hissi yaratan bir roman olarak öne çıkar. Roman, şu ana kadar yapılan çalışmalarda modernist romana yaklaşan biçemsel özellikleriyle ele alınmış ve romanın modernizmin önemli isimleri olan Woolf, Joyce ve Kafka'yla kurduğu bağ ve bu isimlerin romanlarına göndermeleri ilgi odağı olmuştur (Robinson, 2010; Starck, 2016). Ancak *Cumartesi* romanının edebiyat tarihinde sarsılmaz bir yer edinmesini sağlayacak en dikkat çekici noktası, bu çalışmaya göre, romanda bahsi geçen konu ve tahlillerin tarihte kritik bir geçiş dönemine işaret ediyor olmasıdır. 2005 yılında yayınlanan bu romanda anlatılanlar, 2003 yılında geçer. Roman 11 Eylül saldırılarını, saldırıları takiben Amerika Birleşik Devletleri'nin Irak'ta "teröre karşı savaş" başlattığı ve tüm dünyada "teröre karşı savaş" söyleminin g kazanmaya başladığı dönemi ele alır. Bu alışma bu kritik dönemi, geç kapitalizminden "Kerberus-kapitalizm" olarak tanımladığı kapitalizmin dördüncü evresine ve buna paralel olarak da geç kapitalist toplumlardan "tükenmişlik toplumları" olarak adlandırdığı yeni toplum yapısına ve postmodernizmden yeni modernizme geçişin başladığı dönem olarak tanımlar.

Bu geçişi doğru anlayabilmek için önce postmodernizme, *ya da geç kapitalizmin kültürel mantığına*, dönmek yerinde olacaktır. Postmodernizmin şu ana kadar çok fazla tanımı yapılmıştır: postmodernizmi, Lyotard "*st anlatılara duyulan güvensizlik*" (1979, s. 6), Baudrillard "*simülasyon ağı*" veya "*hiper gerçeklik ağı*" (1988, s. 166-172), Susan Sontag henüz Trkeştirilmemiş, "*camp*" kültürü (Sontag, 2018), Ihab Hassan ise "*biçimsizlik*" ve "*belirsizlikler*" (1982, s. 91) silsilesi olarak tanımlamıştır. Bu tanımlar özellikle edebiyat alanında en çok kabul görülenlerden olmuştur. Bu alışma, postmodernizme getirilen bakış açıları arasından Fredric Jameson'ın tanımını benimsemektedir. Jameson (daha sonra bir röportajında "postmodernite" olarak düzelttiği) postmodernizmi "*geç kapitalizmin kültürel mantığı*" (1991, s. xv) olarak tanımlar ve modernizm ile postmodernizm ayırımını kapitalizmin doğası ve işleyişinde gerçekleşen değişimler ve bu değişimlerin

kültürel düzlemdeki yansımaları üzerinden tarihsel bir çerçevede inceler. Jameson'ın belirttiği gibi, yirminci yüzyılın ikinci yarısında kapitalizm üçüncü evresine girmiş, neoliberal ve bilgi teknolojileriyle şekillenen global bir kimlik kazanmaya başlamıştır. 1770'lerden 1920'lere kadar olan kapitalizmin ilk evresi (kapitalizmin "ulusal" evresinde) ekonomi ve politika birbirinden tamamen ayrı iki alan iken, 1930'larda Keynesian bir yaklaşımla ekonomi politikanın önemli bir parçası hâline gelmiş ve böylelikle kapitalizmin ikinci evresi başlamıştır. 1950'lerden itibaren ise Jameson'ın da tahlil ettiği gibi kapitalizm ekonomi, politika ve devlet arasındaki sınırları iyice grileştirerek, serbest piyasa odaklı neoliberal hâlini almıştır. Öyle ki ekonomik altyapıda hedeflenen serbest dolaşım, bir başka deyişle kapitalin serbest akışı, üstyapıda büyük anlatıların reddedilişi, marjinlerle merkezlerin eşitlenmesi veya buluşturulması, küçük toplulukların kabul görmesi gibi düşünceleri beraberinde getirmiştir: özgür ekonomi, özgür yaşam stili, özgür birey, özgür sanat, özgür edebiyat. Özgürlük, geç kapitalist dönemin mottosu hâline gelmiştir.

Kapitalizmin bu "saf" hâline geçiş, Jameson'ın postmodernizm olarak adlandırdığı tarihsel dönem olmuştur. Postmodern dönemde, yeni marjinal gruplar seslerini duyurmaya başlamış, edebiyatta ve sanatta tüm yerleşik kalıplar reddedilmiş, her şeyin dilin içinde var olduğu, bu nedenle her şeyin bir söylemden ibaret olduğu düşüncesinden yola çıkarak gerçek bir doğruya ulaşılamayacağı düşüncesi benimsenmiştir. Bu yeni merkezsizliği kucaklama hissiyle, postmodern durumun vehameti birçok yazar ve düşünürce göz ardı edilmiştir. Postmodernizm ile özdeşleştirilen bu özgürlük tablosu serbest ekonomi, serbest piyasa yaratma ve kapitalin sonsuz ve sınırsızca hareket edebilmesi ve biçim değiştirebilmesi amacıyla ortaya çıkmıştır. Geç kapitalizmle birlikte kültürün metalaştırılması, öznenin metalaştırılması, fikirlerin metalaştırılması normalleşmiştir. Tarih ve gelecek yok sayılmış, sadece şimdici bir yaklaşım benimsenmiş, sürekli bir haz arayışı içine düşülmüştür. İşte tam da bu değişimler, Jameson'ın postmodernizmi *derinlikten yoksun* (1991, s. 9), tarihselliği ortadan kaldıran (s. 21), duygulanımların yok olmaya yüz tuttuğu (s. 10) yeni bir kültürel durum olarak tanımlamasına neden olmuştur.

Günümüze gelindiğinde özellikle 11 Eylül olayları sonrası, bahsedilen postmodernist kültürel dinamiklerin kimilerinin değişmekte ve yoğun "neşe" ve "kutlama" hâlinden "korku" ve "endişe" hâline geçilmekte olduğu

gözlemlenmektedir. Bu çalışma, 11 Eylül olayları sonrası hızlanan bu değişimi kapitalizmin son evresi olan “Kerberus-kapitalizmi”ne geçiş ve “mikrofaşizme dönüş” olarak nitelendirmektedir. Ekonomik altyapıda ortaya çıkan bu geçiş, kaçınılmaz olarak üstyapıda da yeni bir gerçeklik anlayışı, yeni bir kültürel mantık ve yeni bir duygu yapısını doğurmuştur. Bu değişimi elbette ki postmodernizmin teorisyenleri de fark etmiştir. Ihab Hassan “From Postmodernism to Postmodernity: The Local/Global Context” adlı makalesinde değişen yeni dünyanın postmodern olarak adlandırılmayacağını şöyle açıklar: “Şurası kesin ki, postmodernizm hakkında bundan otuz yıl öncesinde olduğundan çok daha az şey biliyorum. Bu muhtemelen postmodernizmin değişmiş olmasından, benim değişmiş olmamdan ve de dünyanın değişmiş olmasından kaynaklanıyor” (2001, s. 1)¹. Benzer şekilde Linda Hutcheon, 2015 yılında yayınlanan “Epilogue: The Postmodern... in Retrospect and Gone Forever” başlıklı çalışmasında “Postmodernizm neydi?” diyerek postmodernizmden “geçmişte kalan bir şey” (2015, s. 5) olarak bahseder. Postmodernizmin yaşayan teorisyenlerinin postmodernizmden uzaklaşmışlığının farkında olmasına rağmen, bu yeni dönemi nitelendirecek yeni kavramlar arayışına girecek kadar postmodernizm kavramından koptukları söylenemez. Çağdaş düşünürler bu yeni dönemi “post-postmodern” (McLaughlin, 2004; Amian, 2008; Nealon, 2012), “dijimodern” (Kirby, 2009), “metamodern” (Vermeulen ve Van den Akker, 2010), “trans-postmodern” (Epstein ve diğerleri, 1999) gibi yeni kavramlarla tanımlama girişiminde bulunmuşlardır. Ancak bu tanımlamalar yapılırken, yeni modernizm anlayışı, kapitalizmin son evresi olan Kerberus-kapitalizmi ve (yoğunlaştırma görünümü altında yoksunlaştırılan) yeni duygu yapıları arasındaki belirgin bağlara dikkat çeken olmamıştır.

Yeni Modernizm: Mikrofaşizme Dönüş, Tükenmişlik Topluları ve Kayıtsızlaştırılmış Birey

Bu çalışma yeni modernizmi tanımlarken, 11 Eylül olayları sonrası radikal şekilde hızlanan kapitalist sistemdeki değişimi ve mikrofaşizme dönüşü başlangıç noktası olarak görmekte ve günümüz toplumlarında doğan yeni kültürel dinamikleri anlamının ancak Kerberus-kapitalizminin nasıl işlemekte olduğunu ve “mikrofaşizme dönüş”ten ne kastedildiğini anlayarak mümkün olacağını savunur. Bu çalışma, 21. yüzyılda kapitalizmin dördüncü evresini, üç başlı canavar

¹ Aksi belirtilmedikçe makalede geçen İngilizce kaynakların çevirileri yazara aittir.

Kerberus'u andırır şekilde üç farklı koldan işleyen ve bu işleyişi sürdürebilmek için krizlerden beslenen “Kerberus-kapitalizmi” olarak adlandırır. Bu adlandırma, kapitalizmin dördüncü evresinin geç kapitalizmin aksiyomatik kodlama rejimine bağlılığını sürdürmeye devam ederken, Deleuze ve Guattari'nin “ilkel toplumsal makine” ve “despotik toplumsal makine” olarak adlandırdıkları eski toplumsal yapıların kodlama rejimlerini yeniden yapılandırarak kullanmaya başlamış olmasına dayanır. Geç kapitalizmin son 20 yılda karşılaştığı duraksamalar ve içsel krizler, kapitalizmin kapitalin sınırsız ve sonsuz şekilde küresel piyasada akışını sağlamak amacıyla yersiz-yurtsuzlaştırma rejimiyle işlemlerini kaçınılmaz kılsa da içsel krizlerinin üstesinden gelebilmek için farklı rejimlere geçici olarak başvurma ihtiyacı doğurmuştur. Bu nedenle kapitalizm, ilkel toplumsal makinenin bölgeselleştirme, despotik toplumsal makinenin ise yeni ittifaklar kurma ilkelerini yeniden uyarlayıp benimsemeye başlamıştır. Bu üçlü yapıda benimsenen geç kapitalist makinenin aksiyomatik ilkesi, neoliberal ve özgürlükçü söylemin ve demokrasi rejiminin çağdaş toplumların “görünürde” hâlâ temel yapıyıymış gibi yansıtılmasını; ilkel toplumsal makinenin bölgeselleştirme ilkesi, geçmişin ulus-devletlerinin milliyetçi söylemleri yerine “güvenlik” ve “terör tehditi” söylemleriyle yeni bir ayrımcılık politikasının yaratılmasını; despotik toplumsal makinenin yeni ittifaklar yaratma ilkesi ise Trump gibi agresif politik figürler ve Brexit gibi radikal politik projelerle ulus-devletler, çok-uluslu şirketler ve uluslararası örgütler arasındaki güç ilişkilerinin yeniden şekillendirilmesini sağlamaktadır.

Kerberus-kapitalizmi kavramında, büyük ölçüde Naomi Klein'in *Şok Doktrini: Felaket Kapitalizmi* (2007) kitabında ele aldığı “felaket kapitalizmi” kavramından esinlenilmiştir. Ancak kapitalizmin son evresi bir felaket kapitalizminden çok, üç farklı mekanizmayla işleyen Kerberus-kapitalizmidir. Klein felaket kapitalizmini, Milton Friedman öncülüğünde Chicago Ekonomi Okulu iktisatçılarının “şok doktrini” üzerine kurguladığı ekonomi planının uygulamaya konulduğu kapitalist sistem olarak tanımlar (2010, s. 6). Bu sistem doğal afetler, pandemiler, darbeler veya savaşlar gibi doğal, toplumsal veya politik felaketler neticesinde toplumların girdiği şok hâlini fırsata çevirerek, uzun süredir yapılması hedeflenen ancak kitlelerin onayı gerektiği için gerçekleştirilemeyen planları aceleci bir şekilde uygulamaya koyarak işler. Klein'in belirttiği gibi, ancak bir kriz “yeterince şiddetli olursa (para değer kaybeder, piyasa çöker, büyük bir resesyon yaşanırsa), her şey darmadağın olur ve politikacılar ulusal çapta acil bir duruma cevap verme adına gereken (ya da gerekli olduğu söylenen) her şeyi yapmakta özgür hâle gelirler.

Krizler bir bakıma ‘demokrasinin serbest bölgeleri’dir: Başka bir deyişle, rıza arayışı ve konsensus ihtiyacı duyulmayan zamanlarda politikada ortaya çıkan boşluklardır” (2010, s. 193). Felaket kapitalizmi bu boşluklardan yararlanarak, kar artışını ve kapital akışını sağlar.

Kerberus-kapitalizminin bu üçlü yapısının işleyişi, Klein’in felaket kapitalizmi tanımından ayrılarak *yeterince büyük felaketler* olmadan da sürekli bir kriz atmosferi yaratarak iktidar sahiplerinin kitlelerin rızasına başvurmadan karar alabilecekleri siyasi boşluklar yaratabilme yetisi kazanmasıyla mümkün olur. Kerberus-kapitalizmi, kapitalizmin felaketlere değil, kriz atmosferine ihtiyaç duyduğu; somut felaketler olmaksızın kriz atmosferi yaratabildiği ve bu atmosferi fırsata çevirdiği esnek bir yapıdadır. Burada bahsi geçen “kriz”, yalnızca kapitalizmin beslendiği ve beslediği kriz ortamına değil, aynı zamanda belirli aralıklarla karşılaştığı kendi içsel krizlerine de dikkat çeker. Klein, kavramsallaştırdığı felaket kapitalizmini yalnızca şok doktrinine dayandırır. Şok doktrini, bu çalışmaya göre, Kerberus-kapitalizminin temel işletim sistemi *değil*, içsel krizlerinin üstesinden gelebilmek için başvurduğu araçlardan *birdir*. Şok doktrini, olağanüstü hâl (OHAL) durumlarını fırsata çevirme stratejisidir. Kerberus-kapitalizmi ise *olağanüstü hâl* olağanlaştırmak için yeni bir duygu politikası yürütür. Bu duygu politikası, toplumun olmamış ama her an olabilecek olası tehlikelerle karşı karşıya olduğu düşüncesini aşılır. Bu duygu politikasıyla, Brian Massumi’nin *The Politics of Everyday Fear* kitabında belirttiği gibi, artık “tanımlanamaz”, “her an”, “her yerde”, herhangi bir şekilde ortaya çıkabilecek yeni bir “düşman” kategorisi yaratılır (1993, s. 11). Böylelikle bu çalışmanın öne sürdüğü üzere çağdaş kapitalizmde benimsenen kalıcı *olağanüstü hâl* durumu olumsuz duygulanımları yoğunlaştırma imajı altında, toplumları “tükenmişlik toplumlarına”, bireyleri ise “kayıtsızlaştırılmış birey”lere dönüştürme amacı güder.

Tükenmişlik toplumları, öfke, nefret ve korku duygulanımlarının yoğunlaştırıldığı, sempati ve merhamet duygulanımlarının ise yoksunlaştırıldığı toplumlardır. Kayıtsızlaştırılmış birey ise kendi ve kendinden olanın varlığı sürekli tehdit altında hissettiği için kendi ve kendinden olanı koruma, kendinden olmayana ise korku, öfke veya nefretle yaklaşma eğiliminde olan bireydir. Kerberus-kapitalizminin yürüttüğü olumsuz ve ayrıştırıcı duygulanımları arttırma, iyileştirici ve birleştirici duygulanımları zayıflastırma politikası kapitalist dünya sisteminin “mikrofaşizme dönüş”ünün habercisidir. Kapitalizm ve faşizm arasındaki sarsılmaz

ilişkiyi anlamak, günümüz toplumlarının yükselen kültürel dinamiklerini fark edebilmek için önemlidir. Kapitalizm, tarih boyunca karşılaştığı her ekonomik duraksama veya krizde faşizme başvurma eğiliminde olmuştur. Bir başka ifadeyle, tıpkı Mussolini ve Hitler'in faşist yönetimlerinde olduğu gibi, faşizm politik bir durumdan çok, ekonomik çalkantıları karşılama ve onlarla mücadele etme şekli olarak belirmiştir. Geç kapitalizmin, 1990ların sonlarına doğru başlayan ve 2008-2012 küresel ekonomik durgunlukla da daha görünür hâle gelen içsel krizlerinin üstesinden gelme isteği, faşizme dönme eğilimine neden olmuştur. Ancak kapitalizmin serbest piyasa ekonomisi için ihtiyaç duyduğu "özgürlük" mantığı el vermediği için artık makro faşizmlere dönüş mümkün değildir. Kapitalizm, hem serbest piyasa ekonomisini ve kapitalin akışkanlığını koruyacağı esneklik ve özgürlüğe, hem de gerektiğinde kapitalist emperyalleşme arzusuyla uluslararası yasaları gözardı etme gücüne sahip olacağı yeni bir sisteme ihtiyaç duyar. Dolayısıyla mevcut krizlerini aşabilmek için geç kapitalizm, bu çalışmanın ileri sürdüğü üzere, Kerberus-kapitalizmine evrilerek makro faşizme değil, mikrofaşizme yönelir.

Mikrofaşizm, Deleuze ve Guattari'nin bir "arzu" olarak tanımladığı faşizmin en tehlikeli türüdür (Deleuze ve Guattari, 1987, s. 9-10). Faşizmin belirli tarihsel dönem veya figüre indirgenebilecek bir politik ve tarihsel olgudan çok, bir *mentalite* durumu olduğunun altını çizen Deleuze ve Guattari, mikrofaşizmi buna bir örnek olarak gösterir. Tarihsel indirgemeci yaklaşımlardan uzaklaşmak faşizmin her koşulda, en demokratik yapılarda dahi, varlığını sürdürebileceği gerçeğini bize hatırlatır. Totaliter ve baskıcı rejimlerle somutlaşan makro faşizmler, faşizm ile demokrasinin yan yana düşünülemediği yanılığını yaratır. Oysa mikrofaşizm, demokratik rejimlerde var olabilen bir arzu türüdür. Bu faşizm türü, makro faşizmin aksine dıştan zorlama ile değil, bireylerin kendi istekleriyle "baskıyı arzulanması" ve baskıcı güce boyun eğmesidir (Deleuze ve Guattari, 1987, s. 215). Mikrofaşizm, "totaliter bir organizmadan ziyade, kanserli bir beden" gibidir (Deleuze ve Guattari, 1987, s. 215); hızla toplumların en küçük hücrelerine kadar ilerleyebilir. Bu çalışmada, "mikrofaşizme dönüş"ten kastedilen ise, günümüz kapitalist sisteminin makro faşizme ihtiyaç duymaksızın, yürüttükleri duygu politikalarıyla mikrofaşist yönelimler yaratarak bireylerin kendilerini baskılayan gücü sorgulama ve ona karşı gelme yetilerini yitirmelerini; yüzeysel sergilenen tüm duygu yoğunluklarına rağmen hissizleştirilmelerini; başkalarının ve kendilerinin hayatlarını radikal şekilde etkileyen/etkileyebilecek kalıcı olağanüstü hâl

kararlarını uysallıkla karşılamalarını sağlamasıdır. Makro faşizmler Althusser'in "baskıcı devlet aygıtları" olarak adlandırdığı (2001, s. 127-186) güç kaynaklarını kullanarak kitlelerin rızası ve onayı olmaksızın aldıkları kararları uygulatırken; Kerberus-kapitalizminin hüküm sürdüğü günümüz demokratik rejimleri, her bireyin içinde açığa çıkmayı bekleyen "mikrofaşist"i uyandırarak kitlelerin kendi hayatlarını baskılayacak karar ve tutumları kendi istekleriyle arzulamaları ve/veya uysallıkla kabul etmelerini; kendilerinden olmayanların hayatını baskılayacak karar ve tutumları ise kayıtsızlıkla karşılamalarını sağlar. Mikrofaşizme dönüş, Kerberus-kapitalizminin tükenmişlik toplumlarını ve kayıtsızlaştırılmış bireyleri yaratmasına olanak veren temel unsurdur. Geç kapitalizmden Kerberus-kapitalizmine, neşe toplumlarından tükenmişlik toplumlarına, neoliberalizmin özgürlükçü havasından mikrofaşizme geçiş ise, çağdaş anın artık postmodern olarak adlandırılmayacağına göstergesidir. Çağdaş an, geç kapitalizmin aksiyomatik ilkesini devam ettirdiği için içkin olarak postmodernizme bağlı olsa da, birçok postmodern kültürel dinamiği geride bırakmış, eskisinden çok daha karmaşık, yeni kültürel başatlar yaratmış *yeni modern* andır.

Yeni Modern Özne

McEwan'ın romanında yeni modernizmin, yani Kerberus-kapitalizminin kültürel mantığının, nasıl işlemekte olduğunu izleklerini sürmeye başlamadan önce, yeni modern özneyi ve yeni modern özneyi yöneten duygu yapılarını tanımlamakta fayda vardır. Yeni modern özne, Kerberus-kapitalizminin yürüttüğü yeni duygu politikasıyla korku, kaygı ve öfke duygulanımları yoğunlaştırılmış, sempati ve merhamet duygulanımları yoksunlaştırılmış veya pasifleştirilmiş, içindeki mikrofaşist uyandırılmış öznedir. Yeni modern özneyi ve bu yeni öznenin modern ve postmodern öznenin farklarını anlamak, ancak Spinoza'nın duygulanım anlayışına dönerek mümkün olabilir. Duygulanımlar, Spinoza'nın tanımına ve daha sonra onun düşüncelerini temel alan Gilles Deleuze, Brian Massumi gibi düşünürlerin hemfikir olduğu düşünceye göre, bizleri hem bedensel hem de zihinsel olarak etkileyen karşılaşmalar, bir bedenden bir bedene geçen, bedenler arası dolaşan, yayılan yoğunluklardır (Spinoza, 2009, s. 90, 96; Deleuze, 1988, s. 27; Massumi, 2015, s. 3). Spinoza'ya göre 3 temel duygulanım vardır: arzu, sevinç ve keder. Diğer tüm duygulanımlar ise bu üç temel duygulanımın türevleri ya da alt kategorileridir. Sevinç ve kederi birbirinden ayıran şey var olma kudretimizdeki yarattıkları etkilerdir. En basit anlamıyla sevinç duygulanımı harekete geçme gücümüzü artırırken, keder duygulanımları var olma kudretimizi azaltarak bizi

pasifize eder (Spinoza, 2009, s. 85). Bu durumda mutluluk, neşe, hayranlık gibi yüzeyde olumlu gibi görünebilen duygular bizi pasifize ediyorsa keder kategorisine giren pasif duygulardır.

Buradan hareketle modern, postmodern ve yeni modern özneye dönülecek olursa, bu çalışmaya göre modern özne, kapitalist sistemin gittikçe tüm dünyada benimsenmesiyle ortaya çıkan radikal değişimler neticesinde mevcut merkez algısını yitirerek *içkin* bir mutsuzluk ve kaygı duyan ve bu nedenle topluma yabancılaşmış, toplumdan kendini soyutlamış, ancak farkındalığı neticesinde kendisini soyutladığı için bir bakıma toplumun dışında kalmış ve/veya toplumun dışına itilmiş özne olarak görülebilir. Postmodern özne, geç kapitalizmin düşünmeden, işlemeden ve sindirmeden tüketme mantığıyla yaşayan, metaları olduğu gibi metalara dönüştürülmüş ideolojileri, inançları, akımları hızlı bir şekilde tüketen, kendi seçimlerini kendisi yapıyor ve bu nedenle de son derece özgürmüş yanılması içerisinde yaşayan, *içkin olmayan* bir neşe hâlinde yaşayan, ancak bu hâliyle toplumda kabul gören, toplumun sağlıklı bir bireyi olarak sayılan özne türüdür. Yeni modern özne ise, Kerberus-kapitalizminin değişen mantığının ürettiği gerçekliğe inanarak kronik bir korku, kaygı ve kendini/kendinden olanı koruma eğilimine sokulmuş, bu korku ve kaygı hâlinde kurtarma vaadi sunulan düşüncelere umutla *radikal* bir şekilde bağlanan, kendinden olmayana öfke ve nefret hissi yoğunlaştırılırken sempati duyguları yoksunlaştırılmış ve hissizleştirilmiş özne türüdür.

En basit hâliyle Spinoza'nın mantığıyla bu üç özne türüne bakılırsa, bu çalışmanın ileri sürdüğü modern, postmodern ve yeni modern özne arasındaki farklar daha kolay anlaşılabilir. Modern özne, olumsuz, bireyin harekete geçmesini engelleyebilecek, yaşam gücünü azaltabilecek duygulanımlarla deneyim ve etkileşimler yaşayan bir özne olarak görünür. Ancak daha derinden incelendiğinde modern öznenin sergilediği duruştan aslında onun pasifize edilmiş bir özne olmadığı anlaşılabilir, aksine modern öznenin bir *tutum* sergilediği ve bu nedenle duygulanımlarının aktif olduğu söylenebilir. Örneğin, Joyce'un Stephen Dedalus'u bu olumsuz görünen duygulanımları sayesinde toplumun dışına bilinçli olarak çıkar ve kendini ve sanatçı kişiliğini keşfeder; Woolf'ta savaş gazisi Septimus Smith'in savaşta gördüklerini normalleştirmek yerine bir travma olarak tekrar tekrar yaşayıp sorgulaması onu nihayetinde intihara yönlendirir, intihar ise burada pasif bir teslim oluştan ziyade aktif bir siyasi eylem olarak görülebilir. Öyleyse modern öznenin olumsuz görünen duygulanımları aslında, modern özneyi eyleme

geçiren kapitalizme ve kapitalizmin getirdiklerine karşı bir duruş sergilemesini sağlayan aktif duygulanımlardır.

Postmodern özne ise görünürde sevinç kategorisine gireceği düşünülen olumlu duygular sergiler. Ancak postmodern öznenin deneyimlediği duyguların duygulanım olduğunu söylemek bile aslında zordur. Nitekim postmodernizmden bahsederken Jameson'ın duygulanımların zayıflamasıyla nitelendirdiğinden bahsedilmişti. Bunun nedeni postmodern öznelere bireylikten yoksunlaştırılmış, parçalanmış, özlerinden uzaklaştırılmış, yapay bir coşku ve neşe durumu içine sürüklenmiş özneler olmasıdır. Bu durum postmodern özneyi hazır yemek (fast food) zincirleriyle beslenmeye yönlendiren ve bu yaşam stiliyle obez yapan sistemin, beden olumlama adı altında özneye sistemi sorgulatmak yerine gittikçe sağlıksızlaşan bedenini neşeye kucaklatması ile örneklenebilir. Postmodern özne, Susan Sontag'ın 'camp' kavramıyla ifade etmeye çalıştığı, yüzeysel, abartılı, mutluluğu deneyimleme değil biçimsel olarak taklit etme, bir aşırılık hâlinde olan özne türü olarak da tanımlanabilir. Postmodern öznenin sergilediği duygu yapısı, her ne kadar olumlu görünse de aslında öznenin eylem almak bir tarafa düşünebilme yetisini dahi elinden alan, özneyi yalnızca kapitalizmin işleyen bir piyonu hâline getiren olumsuz duygulanımlardan oluşur. Dolayısıyla postmodern özne büyük anlatıları reddededursun, en büyük anlatı olan kapitalizmin bir ürünü olmaktan çok uzağa gidemez.

Yeni modern özne, bir başka ifade ile kaygılandırılmış/kayıtsızlaştırılmış özne, ise tanımadığı, tanımlayamadığı ve nerede olduğu bilinmeyen olası bir düşman tarafından tehdit altında olduğu düşüncesiyle sürekli korku ve kaygı içinde yaşayan, korku ve kaygıdan kalan zamanında ise kendisine sunulan ürün, düşünce ve akımları tüketmeye devam eden ve tükettikleriyle kendisine bir kimlik kazandırmanın hazzıyla yaşayan, tüketilmiş öznedir. Modern özneyi de yeni modern özneyi de tanımlayan kaygı olsa da, modern öznenin kaygı duygulanımlarının kaynağı kapitalizmin gerçek yüzüyle yaşadığı bireysel karşılaşmalar iken ve içkin kaygıları onu kapitalizme karşı aktif bir eyleme geçirirken, yeni modernizmin kayıtsızlaştırılmış öznesinin, kaygı duygulanımlarının kaynağı Kerberus-kapitalizminin onun için hazırladığı karşılaşmalar ve hazır imajlardır. Yeni modern özne bu dışarıdan kazandırılan kaygıları onu Kerberus-kapitalizmini sorgulamaya yönlendirmekten ve eyleme geçirmektense bir yandan bu kaygı dinamiklerini yaratan sisteme daha bağımlı ve ona karşı daha edilgen hâle getirip, diğer yandan

da tanımlayamadığı ancak Kerberus-kapitalizminin işaret ettiği düşmana/ötekiye karşı daha tahammülsüzleştirip agresifleştirir.

Yeni Modern Özne, Mikrofaşizm ve Sempatinin Ucube Formları

Yeni modern öznenin karmaşık duygu yapısını ve eğilimini açıklayabilecek en doğru kavram, mikrofaşizmdir. Mikrofaşizm, günümüzde yeni modern öznenin aşırı milliyetçi hareketler, ırkçı, radikal dinci gruplar, üstünlük ve nefret söylemleriyle somutlaştırdığı davranış kalıpları şeklinde karşımıza çıkar. Mikrofaşizme dönüş, yeni modern öznedeki öfke ve nefret gibi duygulanımlarının artmasına neden olurken, sempati ve merhamet gibi duygulanımlarının ise zayıflamasına veya yüzeyselleşmesine neden olur. Yoğunlaştırma ve yoksunlaştırma olarak karşımıza çıkan bu iki duygu yönetimi, birbirinden farklı olarak görünse de temelde aynı amaca hizmet eder: bireylerin eyleme ve direnme gücünü yok etmek. Öfke, daha önce kısaca bahsedildiği gibi olumsuz görünse de kimi durumlarda bireyin eyleme gücünü artırma gücüne sahip bir duygulanımdır. Öfkenin eyleme potansiyelini feminist bağlamda ele alan Sara Ahmed'in de belirttiği gibi, bireylerin sosyal eşitsizlik ve haksızlıklara "karşı gelme enerjisi veren" "*bir karşıtlık türü*"dür (2014, s. 174-175). Öfkenin değişime ve direnişe yönlendirme potansiyeli, kaçınılmaz olarak Kerberus-kapitalizmi için onu bir tehdide dönüştürür. Dolayısıyla Kerberus-kapitalizmi yürüttüğü duygu politikasıyla öfke duygulanımlarını kendisine yönlendirilmeden "belirsiz" ancak "her daim orada olan" yeni düşmana, "öteki"ye yönlendirerek bu duygulanımların devrimci gücünü yok eder. Bu açıdan öfke duygulanımının yoğunlaştırılması aslında yoksunlaştırma projesinin parçasıdır. Öfke, tükenmişlik toplumlarında artık devrimci ve değiştirici bir güç olarak değil toksik bir güce dönüşür. Kerberus-kapitalizminin yoksunlaştırma projesi, kendini en çok sempati ve merhamet gibi bireyleri fedakarlığa veya birlik fikrine yönlendirme potansiyeli taşıyan olumlu duygulanımlarına odaklanır. Sempati ve merhamet, Kerberus-kapitalizmi için öfkeden daha tehlikeli bir duygulanımdır.

Sempati, Spinoza'nın deyimiyle başkasının acısını kendinde hissedip o acıya neden olan etkenleri ortadan kaldırmaya, bir başka deyişle direnişe ve fedakarlığa yönelten bir duygulanım iken (2009, s. 184), tükenmişlik toplumlarında içi boşaltılmış bir performansa dönüşür. Bunun nedeni mikrofaşist eğilimlerin aktive edilmesinin sempati eğiliminin ortadan kalkmasına neden olmasıdır. Sempati ve mikrofaşizm birbiriyle zıt ve bir arada bulunamayacak eğilimlerdir. Dolayısıyla *kim* olduğu fark etmeksizin acı çeken/baskılanan/haksızlığa uğrayanla *koşulsuz* olarak

duygudaşlık kurup harekete geçmeye iten sempati, bu çalışmanın ileri sürdüğü gibi, tükenmişlik toplumlarında ancak mikrofaşist duygudaşlık ve (örtük) kayıtsızlık olmak üzere iki çarpık formuyla belirir. İlki, ya sadece kendinden olanla duygudaşlık kurma ya da yalnızca “üstünlük” hazzı almak için sempati performansı sergileme; ikincisi ise sürekli maruz kalınan olumsuz imaj akışı nedeniyle sempati kurulacak durumlara alışarak kayıtsızlaşma, yalnızca suçluluk hissinden kurtulmak için yüzeysel sempati performansları gösterme olarak tanımlanabilir. Her iki ucube formda da sempati artık bireyin yanlış/haksız olanı düzeltmek için eyleme gücünü arttıracak bir duygulanım olmaktan uzaklaşarak pasif bir gösteri hâlini alır. Gerçek sempati, mikrofaşizm ile karşıtlık içerisinde olan, dolayısıyla mikrofaşist eğilimler gösteren bireylerde rastlanamayacak bir duygulanım iken Kerberus-kapitalizminin yoksunlaştırma/hissizleştirme projesi neticesinde ortaya çıkan sempatinin yapay ve ucube hâlleri, mikrofaşist eğilimlerle paralellik gösterir.

Kerberus-kapitalizmi, sempatiyi mikrofaşist eğilimlere dönüştürürken, Martin L. Hoffman'ın kitabında ele aldığı empatinin içkin sorunları üzerine oynar ve sempatinin sınırlarını yeniden şekillendirir. Hoffman'a göre empatinin iki temel sorunu vardır. Bu sorunlardan ilki empatinin “*tanıdık ve şimdi-burada önyargısına yatkınlığı*”; ikincisi ise “*aşırı uyarılma*” sorunudur (2007, s. 13). “Tanıdık ve şimdi-burada önyargısına yatkınlık” ile kastedilen, bireylerin kendi türünden ve mevcut ve görünür olan durumlara daha hassas olmasıdır. Kerberus-kapitalizmi, sempatinin bu içkin sorununu fırsata çevirir: bireylere kendilerinin, kendi türlerinin sürekli tehdit altında olduğu duygusunu dayatarak, onları kendilerinden olmayana güvensizlik, öfke ve nefret duymaya yönlendirir. Sara Ahmed'in deyimiyle Kerberus-kapitalizminin yarattığı bu “*güvensizlik ontolojisi*” (2004, s. 132) ile mikrofaşist eğilimleri uyarılan yeni modern öznelere, toksik bir sempati duygusuna yönlendirilir. Sempati, yalnızca yeni modern öznenin kendi türünden/kendine yakın olana hissettiği bir duygu hâline gelir. Bu çalışmanın “mikrofaşist duygudaşlık” olarak adlandırdığı bu sempati türü, kendinden olmayana antipati duyma eğilimiyle paralellik gösterir. Bu sempati türü, bireyin üstünlük kurma/üstün hissetme arzusunu karşılamak için de gösterilebilir. Kendinden olmayanın acılarına kayıtsızlık gösteren Kerberus-kapitalizminin yeni modern öznesi, kendinden olanın şanssız ve kötü deneyimleriyle karşılaşmalarında ise, benzer durumda olmadığı ve yardım edebilecek kadar ayrıcalıklı olduğu için haz duyar veya yalnızca bu üstünlük hazzını yaşayabilmek için sempati performansı sergiler. Hoffman'ın empatinin içkin sorunu olarak bahsettiği “*aşırı uyarılma*” ise, sıkça

acılı/haksızlık/şiddet durumlarıyla uyarılan bireyin “*merhamet yorgunluğu*” (2007, s. 199) çekmeye başlamasıdır. Kerberus-kapitalizmi empatinin bu içkin sorunundan yola çıkarak bireyleri sürekli acı, haksızlık ve şiddet imajlarına maruz bırakarak ya bu imajlara alışkanlık edinip kayıtsızlaşmalarına ya da bu imajlarla karşılaşmalarında suçluluk hissinin ağırlığından kurtulmak amacıyla yüzeysel sempati davranışları sergilemelerine neden olur. Sempatiyle yer değiştiren kayıtsızlık hissi, bireylerin yalnızca sempati doğuracak durumlara alışkanlık kazanmasından değil, kimi zaman bireylerin bu durumları değiştiremeyecek olmalarının çaresizliği altında eyleme güçlerini yitirmiş olmalarından da kaynaklanabilir. Bu kayıtsızlık ile yüzeysellik arasında gidip gelen sempati türü ise, bu çalışmaya göre, (örtük) kayıtsızlık olarak adlandırılabilir. Gerçek sempati bireyleri acı/şiddet/haksızlık durumlarına karşı eyleme gücünü arttırıp harekete geçirirken, günümüzde (örtük) kayıtsızlık olan adlandırılabilir yoksunlaştırılmış sempati, bireylerin bu durumları değiştirmek için harekete geçmektense ya tamamen eyleme güçlerini yitirip durumlara kayıtsız kalmalarını ya da üzerine düşünülmemiş, otomatikleşmiş “duyar” kalıplarını sergilemesiyle suçluluk duygularının üstesinden gelmelerine neden olur. Sempatinin bu iki yeni ucube türü, merhamet ve bireysel sorumluluğun olumlayıcı değişimi yaratabilmek için geriye kalan son şans olduğu yeni modern toplumların vehametini gözler önüne serer. İşte yeni modernizm, sempati üzerinden ele alınan bu karmaşık duygu yapısı göz önünde bulundurulduğunda, hem yürütülen duygu politikaları ve ekonomik yapı gereği postmodernizmden uzaklaşmış hem de içkin olarak postmodernizmden tam olarak kopamamış yeni *anı* işaret eder.

Yeni Modernizm ve Ian McEwan’ın *Cumartesi* Romanı

Ian McEwan’ın *Cumartesi* romanı, yeni modernizmi yansıtan ilk edebi eserlerden biri olması dolayısıyla önemlidir. Roman Kerberus-kapitalizmi ve Kerberus-kapitalizminin yürüttüğü duygu politikasının nasıl işlediği ve tükenmişlik toplumlarının ve yeni modern öznenin ne olduğunu somut şekilde gözlemlememize olanak tanıyan bir eserdir. Roman, olay örgüsünün işlenişi ve anlatı teknikleri açısından Woolf’un *Mrs Dalloway* romanına çok benzer. Tıpkı Woolf’un *Mrs Dalloway*’i gibi, romanın baş karakteri Henry Perowne’nin Londra’da geçen sıradan bir cumartesi gününü anlatır. Henry, cumartesi sabahı erkenden uyanmıştır, o gün gelecek misafirleri vardır, uzun süredir görmediği kızı, oğlu ve kayınpederiyle evlerinde toplanacaklardır, gün içerisinde arkadaşıyla squash oynamaya, ardından huzurevinde kalan annesini ziyaret etmeye gidecek, akşam da evlerinde aile

buluşması yapacak, uzun süredir kūs olan kızıyla kayınpederini barıştıracaktır. Roman, sıradan birinin sıradan bir gününü anlatır gibi görünmektedir, ancak bu sıradanlığın stratejik bir önemi vardır. Romanın ana hatlarında gerçekleşen olaylar bahsedilen olay örgüsü üzerine kurulu olsa da satır aralarında önemli ayrıntılar bezenmiştir. Henry'nin cumartesi gününün gündemi temelde aile buluşması olsa da kişisel gündemini bu buluşmadan daha çok meşgul eden, romanın yan olay örgüsünde birbiriyle bağlantılı başka bir olay vardır: terör tehdidi. Sabah erkenden uykusu kaçıp penceresinden dışarıyı izleyen Henry, tutuşan bir uçağın Heathrow havaalanına doğru indiğini görmüştür. Aslında tam olarak gördüğü de söylenemez, uzaktan gördüğü bu ışık kümesini gözünde şu şekilde canlandırmıştır:

Plastik çatalı elinde tutarken, nasıl olabileceğini sık sık merak eder, - o kulakları sağır eden akustik, kabin içindeki çığlıkları kısmen bastırır, çantalarda telefon aramalar ve son sözcükler, dehşet içindeki uçak personeli akıllarında bölük pörçük kalan talimata tutunurken, dışının berbat kokusu. Ama dışarıda, bu kadar uzakta kurulan sahne de tanıdık. Görünmeyen rehinelerin gökyüzünde kıyıma götürülmesini gezegenin yarısının defalarca izlemesinin üzerinden neredeyse on sekiz ay geçmiş bile, o günlerde herhangi bir jet uçağının masum silüetinin çevresinde garip bir birlik oluşuyordu. Dev uçakların bugünlerde havada farklı göründüklerinde herkes hemfikir, yağmacı ya da ölüme mahkûm gibiler. [...] Yanan motorun iniltisi gitgide tizleşiyor. Kentte ışıkların yanması hiç şaşırtmayacak Henry'i, hatta halkın sabahlıklarıyla meydanı doldurması. [...] Alevli beyaz çekirdek ve renkli kuyruğu daha da büyümüşler -uçağın orta kısmında oturan yolculardan hiçbiri kurtulamaz. Bu da öteki tanıdık öge, göremediklerinin verdiği dehşet. Güvenlikli bir mesafeden seyredilen felaket. Ölümü geniş ölçekli gözleyip ölenleri görmemek. [...] Kokpitte ölümle mücadele. [...] Ayakkabısının ökçesinde bomba taşıyan inançlı bir adam. Dehşete düşen yolcuların pek çoğu kendi tanrısına dua ediyordur belki -bir başka başvuru sorunu- bunlara engel olsun diye (McEwan, 2019, s. 20-23).

Uzaktan gördüğü bu ışık kümesini izlerken Henry'nin zihninden geçirdikleri, Kerberus-kapitalizminin yarattığı sürekli kaygılandırılarak kayıtsızlaştırılmış bireyin düşünme şeklini yansıtır. Henry, Kerberus-kapitalizminin 11 Eylül saldırılarını takiben yoğun şekilde yürütmeye başladığı korku politikasını öyle içselleştirir ki şahit olduğu bu sahneyi bir terör saldırısı olarak yorumlamak bir tarafa adeta olayın bir terör saldırısı olmasını umut eder. Nitekim gün ağarır ağarmaz saldırının

ayrıntılarını duymak için haberleri sabırsızlıkla takip etmeye başlar. Romanda Henry karakteri üzerinden yansıtılan, bir yandan belirsiz, her an her yerde çıkabilecek tehditten korkarken, diğer yandan da onu neredeyse arzulama dürtüsü, tükenmişlik toplumlarında “kriz” olgusunun normalleştirilmiş olduğu gerçeğinden kaynaklanır.

Yeni Modern Özne Olarak Henry Perowne

Henry, kapitalizmin dördüncü evresinin yarattığı yeni modern öznedir. Saygın bir beyin cerrahı olan Henry'nin alanında sayıldığını bildiği için hayatta kendini en güvende hissettiği alan tıp alanıdır. Öyle ki romanda kendini sıklıkla beyin cerrahı bir koca, beyin cerrahı bir arkadaş, beyin cerrahı bir baba olarak tanımlar; en basit olaylara bile bir beyin cerrahı gözüyle bakar, her olayı tıp terminolojisiyle tanımlamaya çalışır. Beyin cerrahı olmak, içinde uyandırılan mikrofaşistin “diğerlerinden üstün olma” arzusunu karşıladığı için Henry'nin kimliğinin önemli bir parçasıdır. Henry yeni modern öznelerin geç kapitalizmden kalma bir özelliği olarak, kimliğini ve yaşam tarzını satın aldığı ürünlerle kurduğuna inanır. “Ürün alma, yaşam stili al!” mottosuyla teşvik edilen alışveriş deneyimine paralel olarak, satın aldığı Mercedes marka otomobili “üstün” kimliğinin hatırı sayılır bir yüzdesini oluşturur. Henry Mercedes sahibi olmaktan beyin cerrahı olmasıyla duyduğu hazzı benzer bir üstünlük hazzı alır. Yeni modern öznenin bir başka tipik ve en öne çıkan özelliği olarak ise, bir yandan kendine yarattığı konfor alanının olası felaketler yüzünden tehdit altında olduğunu düşünürken, bir yandan da kendi başına gelmediği sürece yaşanan felaketleri *güvenli bir mesafeden* izlemekten zevk alır. Yeni modern özne olarak Henry'nin arzu yatırımı şu iki yöndedir: İlki, satın aldıklarıyla ve mesleğiyle kurduğu yaşam stili; ikincisi ise Kerberus-kapitalizminin duygu ekonomisinin yarattığı düşman fikri. Henry'nin her ikisine karşı sergilediği tavırda mikrofaşist eğilimleri kendini gösterir. Hayatından sıradan bir kesit sunulan bu cumartesi günü Henry, Londra'da Irak'a açılması düşünülen savaşa karşı yapılan mitinglere tepkilidir, çünkü hem protestolar yüzünden yollar kapatılmış ve maça geç kalmaktadır; hem de Kerberus-kapitalizminin başlattığı, sözde “teröre karşı savaş”ı haklı bulur.

Teröre karşı açılacak savaş, güvensizlik hissini sona ereceği, demokrasinin haklı eller tarafından, olmayan yerlere iletileceğini vaat eder ve Henry de yeni modernizmin diğer kaygılandırılmış ve kayıtsızlaştırılmış özneleri gibi bu vaade sıkı sıkıya tutunur. Mary Zournazi'nin dediği gibi, kapitalist toplumlarda “korku ve

umut aynı denklemin parçasıdır” (2015, s. 21). Kerberus-kapitalizmi, korku ve kaygının karşısına umudu yerleştirir. Yürütülen bu duygu politikası çağın bilgi teknolojileri ve medya araçlarıyla yalnızca toplumsal alanları değil en kişisel alanları bile işgal eder. Bu durum romanda, televizyon haberleriyle mekan arasında kurulan ilişkiyle okuyucuya aktarılır. Roman boyunca, Henry'nin önce oturma odasına, sonra yatak odasına, oradan sokağa, oradan arabasına, squash sahasına, oradan huzurevine, oradan tekrar evinin salonuna, mutfağına, yatak odasına doğru sürekli yer değiştirdiği görülür. Ancak Henry'nin içinden geçtiği veya içinde bulunduğu tüm uzamlarda, toplumsal veya bireysel fark etmeksizin, ortak tek bir öge olduğu görülür: televizyon haberleri. Henry istisnasız gün içinde gittiği her yerde, yanan uçakla ilgili uydurma senaryolarla dolu haberleri duyar. Bir haber kanalında yanan uçağın “radikal İslamcı, biri Çeçen, diğeri Cezayirli” iki terörist tarafından kaçırıldığı, uçakta Kuran bulunduğu; bir diğer haberde uçağa Irak'a açılacak olan savaşa tepki olarak Araplar tarafından el konulduğu; bir başka haberde ise uçaktaki pilotların Müslüman değil, Hristiyan ve Rus oldukları söylenir. Bu haberlerle sunulan bilgilerin gerçekliğinin artık önemi yoktur, önemli olan yalnızca toplumun korku ve kaygı duygusunu taze tutabilmeleri ve güvensizlik ontolojisinin sürekliliğini sağlamalarıdır. Bu duygu politikasıyla, toplumsal uzamla bireysel uzam, iç ve dış, politik ve şahsi arasındaki ayrım da yok olur. İç veya dış artık her yer eşit derecede tehdit altında, toplumsal veya şahsi artık her şey eşit derecede herkesin gündemini meşgul eder.

Televizyon haberleriyle sunulan korku imajlarının Henry üzerinde yarattığı etki romanda şu sözlerle dile getirilir: “Gerilmiş sınırları, sunulan her haberle birlikte uysalca titreşiyorlar. [...] karşıt fikir duyunca umutsuzluğa düşüyor, doğru dürüst düşünemiyor, [...] bağımsız düşünemediğini seziyor” (McEwan, 2019, s. 169). Kerberus-kapitalizminin yeni duygu ekonomisiyle hedeflediği de zaten tam olarak budur: düşünemeyen, akli karışık, karşıt görüşe tahammülsüz, mantığıyla değil duygularıyla hareket eden, sürekli kaygı hâlinde, korkuları ve güvensizlikleri nedeniyle de iktidarın vaatlerine sığınmış, kayıtsızlaştırılmış pasif öznelerdir. Romanda korku ve kaygı imajlarıyla etkileşimlerin Henry'nin zihninde ve bedeninde yarattığı etkileri izlemek mümkündür. Henry'nin özellikle korku imajlarıyla karşı karşıya kaldığı anlarda zihni bulanık, bedeni ise son derece güçsüz ve zayıftır. Korku imajlarıyla karşılaşmadığı zamanlarda bile bu imajların fikirleri aynı işlevi görmeye devam eder. Sürekli maruz kaldığı imaj akımı, Henry'nin korku ve kaygıyı içselleştirerek varlığını sürekli tehdit altında hissetmesine, kendinden/kendi

kategorisinden olmayana bir yandan öfke ve tiksinti duyarken bir yandan da üstünlük hissetmesine neden olur. “Öteki”ye karşı duyulan bu karmaşık duygu yapısı, Henry ile Baxter arasındaki karşılaşma üzerinden resmedilir.

Henry Perowne ve Mikrofaşist Sempati

Henry'nin Baxter ile ilk karşılaşması, squash oynamaya giderken Baxter'ın arabasına çarpması sonucu gerçekleşir. Kendi kimliğini mesleği ve araba markasıyla tanımlayan Henry, Baxter ile ilgili duygu yapısını oluşturan ilk imajı, Baxter'ın BMW marka arabası üzerinden edinir. Nasıl Mercedes, Henry için bir “üstünlük” göstergesi ise, “5 serisi BMW” de, Henry'nin “canilikle, uyuşturucuyla bağdaştırdığı bir marka”dır (McEwan, 2019, s. 82). Bu nedenle daha arabanın içindikilerle karşılaşmadan Henry'nin ilk hissettiği duygu önce “öfke” ve “nefret”, hemen ardından ise “tehlike” (McEwan, 2019, s. 81-83) olarak belirir. Baxter, Henry'nin aksine, hayata şanssız başlamış, bir yandan Henry'nin daha sonra Huntington olarak teşhis koyduğu bir hastalıkla, bir yandan da ekonomik zorluklarla mücadele eden, bu mücadele neticesinde ise kendinden daha şanslı olanlara büyük bir kin ve öfke duyan, Kerberus-kapitalizminin bir başka yeni modern öznesidir. Tıpkı bu ikili karşıtlığın şanslı yakasındaki Henry'nin öfke ve nefret duyguları sahip olduklarını sürekli kaybetme korkusu ve tedirginliği yaşamasına neden olan sistemin kendisine değil, “öteki”ye yönlendirildiği gibi, ikili karşıtlığın şanssız yakasındaki Baxter'ın öfke ve nefret duyguları da iyi yaşam koşullarına sahip olamamasının asıl nedeni olan sistemin kendisine değil, kendisinden daha şanslı gördüklerine yönlendirilir. Dolayısıyla, bu karşılaşmada, Henry Baxter'ı gününü ve güvenlik duygusunu mahveden bir tehdit olarak gördüğü için ona nefret ve öfke duyarken, Baxter da Henry'e sahip olamadığı tüm önceliklere sahip olduğu için nefret ve öfke duyar. Bu yoğunlaştırılmış öfke ve nefret duygulanımları, Baxter'ın önce Perowne'yi ve ardından evini basıp tüm ailesini tehlikeye sokmasıyla fiziksel şiddete dönüşür. Romanda edebiyattan ve edebiyatın derinliğinden anlamayan, hayatı yalnızca bir beyin cerrahının lensinden gören bir adam olarak resmedilen Henry'nin cerrahlık bilgisi, ilk karşılaşmalarında hastalığını iyileştirebileceği vaadini vererek Baxter'dan kurtulmasını sağlamasına rağmen, ikinci karşılaşmalarında Henry Baxter'ın fiziksel şiddeti karşısında çaresiz kalır. İronik şekilde, tüm ayrıcalıklı yaşam koşullarına rağmen Henry, edebiyattan anlamaz ve karşısındakiyle empati kuramazken, şiddetle özdeşleştirilmiş Baxter,

Henry'nin kızının okuduğu "Dover Beach" şiirinden etkilenerek Henry ve ailesine zarar vermektan vazgeçer.

Perowne-Baxter ilişkisi, Kerberus-kapitalizminin olumsuz duygulanımları nasıl kontrol edip yönlendirdiğini resmettiği gibi, aynı zamanda sempati ve merhamet gibi olumlu duygulanımları nasıl yoksunlaştırdığını da gözler önüne serer. Roman, her yeni günün bir krizle başladığı, bireylerin ve grupların nefrete ve şiddete yönlendirildiği tükenmişlik toplumlarında sempati eskisinden çok daha fazla ihtiyaç duyulan bir duygulanım olmasına rağmen, gerçek sempatinin neredeyse imkansızlaştırılmış olduğu gerçeğine dikkat çeker. Bu toplumlarda, kızının ıslah olmaz bir materyalist olarak tanımladığı, "*kendisi sahip olmazsa başkasının sahip olacağı*" (McEwan, 2019, s. 74) düşüncesiyle yaşayan, Kerberus-kapitalizminin yarattığı yeni modern özneyi temsil eden Henry'nin de söylediği gibi, "*işin püf noktası, insanın başarısının ve üstünlüğünün anahtarı, merhametinde seçici olmak*"ta yatar (McEwan, 2019, s. 120). Bu, Kerberus-kapitalizminin yönettiği duygu ekonomisinin mantığını yansıtır: herkese değil, kendinden olana merhamet duyma; başkasının iyiliği için değil, kendi iyiliğin/kişisel tatminin için merhamet davranışı sergileme. Henry de hem Irak savaşı hem de Baxter'a karşı kendisini "[ç]aresizce kabahatli" (s. 27) hissetmesine rağmen her iki durum da sempati duygusunu uyarmak ve gerçek fedakarlık davranışlarına yol açmak yerine, çalışmada daha önce bahsi geçen sempatinin ucube türlerini sergilemesine neden olur.

Mikrofaşist eğilimleri uyandırılmış olan Henry, başkasının acısını hissetme ve yalnızca başkasının iyiliği için eyleme geçme yetisini kaybetmiş; sempatinin artık yalnızca mikrofaşist türlerini sergiler hâle gelmiştir. Bu sempati davranışlarının sergilenmesinde temel amaç, başkasının iyiliği değil, bireyin kendi iyiliğini sağlayabilmesidir. Öyle ki Henry de Irak Savaşı'na karşı kayıtsız kalması bir tarafa savaş karşıtı protesto düzenleyenlerin sempati davranışlarının özünde Irak halkının geleceğiyle ilgili kaygılarından çok kendi gelecekleri ile ilgili kaygıların, yani "bencil" sebeplerin yattığını düşünür. Ona göre protestocuların

[b]öyle düşünmek için haklı nedenleri var, bu nedenler arasında kendi güvenlikleri için duydukları kaygı da bulunuyor. Hem tanrısız Saddam'dan hem de karşıt görüşteki Şiilerden nefret ettiği söylenen El Kaide, Irak'a yapılacak bir saldırıyla kışkırtılarak Batı'nın asude

kentlerinden intikam almaya yönelecek. Bencillik yeterince uygun bir neden, yürüyüşçüler öyle hissediyor olabilirler (s. 72-73).

Henry'nin sempati hissetmekteki başarısızlığı Baxter ile olan karşılaşmasında daha belirgin hâle gelir. Daha en başından Baxter'ı bir tehdit ve endişe kaynağı olarak gören Henry, Baxter'in öfkesini tetikleyen adil olmayan hayat koşullarını ve hastalığını anlamaya çalışmaktan çok Baxter'in ilk karşılaşmalarında kurduğu "üstünlüğü" nasıl tersine çevireceğiyle ilgilenir. Dolayısıyla Henry'nin ne Baxter'la ilk karşılaşmalarında ona hastalığıyla ilgili yardım sözü vermesi, ne de evinde rahatsızlık geçirip merdivenlerden yuvarlanan ve hastaneye kaldırılan Baxter'a bir hekim olarak müdahale etmesi gerçek sempati sınırlarına girer. Karşılık beklemeden, yalnızca karşıdakinin iyiliği için gösterilen sempati, yani gerçek fedakârlık davranışı, Henry'ye göre "bir zayıflık" ve "yanıltıcı bir çılgınlık"tır (s. 216). Henry'nin Baxter'a yardım etme motivasyonları arasında da *bencil nedenler* yatar: Baxter'in şiddet davranışı karşısında gerilediği güç hiyerarşisinde yeniden üstünlük kazanmak. Dolayısıyla Henry'nin Baxter'a yardım etmekle sergilediği performans, Baxter'in durumunu iyileştirmekten çok Henry'nin *güvenli bir mesafeden başkalarının trajedisini izleyebildiği* "üstün" konumuna yeniden ulaşmasını amaçlayan sempatinin yeni mikrofaşist türüdür.

Sonuç

McEwan'ın *Cumartesi* romanı, yalnızca Henry'nin hayatından bir günün değil, yeni modern anın günlük yaşamdaki resmini sunar. Bu resimde, duygular bireylerin denetimi dışında, sistematik şekilde organize edilen karşılaşmalarla yaratılan, yoğunlaştırılmış kisvesi altında yoksunlaştırılmış hazır imaj ve davranış kalıplarına; bireyler hayatlarının ve kararlarının gerçek yönlendiricisi olmaktan çok, korku ve umut ekseninde salınan birer pasif özneye; toplumlar ise görünürde özgür ve demokratik ancak özünde kayıtsızlaştırılmış ve eylemsizleştirilmiş topluluklara dönüştürülmüştür. Bu dönüşüm, eskisinden çok daha güçlü, çok daha sinsi ve çok daha etkili denetim mekanizmaları icat eden Kerberus-kapitalizminin olumlayıcı, özgürleştirici ve devrimci değişimi doğurabilecek tüm kanalları kangren ettiğinin göstergesidir.

Cumartesi romanı yeni modern ana geçişi tetikleyen değişim ve dönüşümleri yansıttığının yanı sıra bu değişim ve dönüşümlerin roman türünde yarattığı yenilikleri de içinde barındırır. Bu yönüyle yeni modernist roman türünün ilk örneklerinden biridir. Ancak hem içerik hem de yapısal olarak yeni bir paradigma

kaymasını gösteren bu romanı, sadece gittikçe distopikleşen yeni dünya düzenini anlamak için değil bu düzeni değiştirme yollarını bulmak için de yakından okumak gerekir. Roman her ne kadar büyük resimde özellikle baş karakter Henry aracılığı ile Kerberus-kapitalizminin bireyleri özgürlük kisvesi altında eylemsizleştirilmesini gösteriyor olsa, satır aralarında yan karakterler üzerinden çizdiği küçük resimde kurtuluş yollarının hala mümkün olabileceğini ima eder. Romanın Spinozist bir yaklaşımla işaret ettiği bu yollardan biri de yeni dünya düzeninin sistematik olarak yoksunlaştırma projesine karşı, bireyler arasında yeni ilişki kalıpları kurmaktır.

Spinoza'ya göre özgürlük ve değişim bireylerin eyleme ve direnme kudretini artıracak olumlu karşılaşmalar yaratabilmesinde yatar. Jamesoncu bir deyişle artık kapitalizmin dışında bir dünya tahayyül edilemeyeceğine göre, özgürlük ve değişim yolunda yapılabilecek tek şey, bu yeni modern anı ve Kerberus-kapitalizminin kültürel mantığını anlamak; bireylerin hayatlarını korku ve umut ekseninde sıkıştırıldığı yerden kurtaracak, yanlış hedeflere yönlendirilerek felç edilen arzularını anlamsız tutkularından arındırıp hayatın kendisine yönlendirecek, yoksunlaştırılan duygulanımlarını yeniden canlandırarak, böylelikle de edilgenlikten kurtularak kendi hayatlarının aktif birer belirleyicisi olmasını sağlayacak açıklarını yakalamaktan geçer. Bu açıkları yakalamak ve değişimi başlatmak için en doğru yer ise, McEwan'ın *Cumartesi* romanının işaret ettiği gibi, makro oluşumlardan önce Kerberus-kapitalizminin mikrofaşist izleklerini taşıyan günlük hayatın sıradan detayları, bir başka deyişle, mikro boyutta sosyal ilişki yapıları ve davranış kalıplarıdır.

Kaynakça

- Ahmed, S. (2004). Affective Economies, *Social Text*, 79 (22/2), 117-139.
- Ahmed, S. (2014). *The Cultural Politics of Emotion*. Edinburgh: Edinburgh UP.
- Althusser, L. (2001). *Lenin and Philosophy and Other Essays* (B. Brewster, Çev.). New York: Monthly Review Press.
- Amian, K. (2008). *Rethinking Postmodernism(s): Charles S. Peirce and the Pragmatist Negotiations of Thomas Pynchon, Toni Morrison, and Jonathan Safran Foer*. Amsterdam: Rodopi.
- Baudrillard, J. (1988). *Selected Writings*. M. Poster (Ed.). Stanford: Stanford UP.
- Deleuze, G. (1988). *Spinoza: Practical Philosophy* (R. Hurley, Çev.). San Francisco: City Lights Books.

- Deleuze, G. & Guattari, F. (1987). *A Thousand Plateaus: Capitalism and Schizophrenia*. 1980. (B. Massumi, Çev.) Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Epstein, M., Genis, A. & Vladiv-Glove, S. (1999). *Russian Postmodernism. New Perspectives on Post-Soviet Culture* (S. M. Vladiv-Glover, Çev.). New York: Berghahn Books.
- Jameson, F. (1991). *Postmodernism, or, The Cultural Logic of Late Capitalism*. 1984. Durham: Duke UP.
- Hassan, I. (1982). *The Dismemberment of Orpheus: Toward a Postmodern Literature*. London: University of Wisconsin Press.
- Hassan, I. (2001). From Postmodernism to Postmodernity: The Local/Global Context, *Philosophy and Literature*, 25 (1), 1-13. doi.org/10.1353/phl.2001.0011
- Hoffman, M. L. (2007). *Empathy and Moral Development: Implications for Caring and Justice*. 2001. Cambridge: Cambridge UP.
- Kirby, A. (2009). *Digimodernism: How New Technologies Dismantle the Postmodern and Reconfigure Our Culture*. New York: Continuum.
- Klein, N. (2010). *Şok Doktrini: Felaket Kapitalizminin Yükselişi*. 2007. (S. Özgül, Çev.) İstanbul: Agora.
- Lyotard, J. F. (1979). *The Postmodern Condition: A Report on Knowledge*. Minnesota: University of Minnesota Press.
- Massumi, B. (2015). *Politics of Affect*. Cambridge: Polity.
- Massumi, B. (Ed.). (1993). *The Politics of Everyday Fear*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- McEwan, I. (2019). *Cumartesi*. 2005. (İ. Özdemir, Çev.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- McLaughlin, R. L. (2004). Post-Postmodern Discontent: Contemporary Fiction and the Social World. *Symploke*, 12 (1/2), 53-69.
- Nealon, J. T. (2015). *Post-Postmodernism; or, The Cultural Logic of Just-in-Time Capitalism*. Stanford: Stanford UP.
- Robinson, R. (2010). The Modernism of Ian McEwan's *Atonement*, *MFS Modern Fiction Studies*, 56 (3), 473-495. doi:10.1353/mfs. 2010.0015

- Sontag, S. (2018). *Notes on "Camp"*. 1964. New York: Penguin Random House.
- Spinoza, B. (2009). *Ethics*. 1677. (R. H. M. Elwes, Çev.). The Floating Press.
- Starck, L. (2016). The Matter of Literary Memory: Virginia Woolf's *Mrs. Dalloway* and Ian McEwan's *Saturday*, *Adaptation*, 9 (3), 328-344. doi:10.1093/adaptation/apw028
- Vermeulen, T. & van den Akker, R. (2010). Notes on Metamodernism, *Journal of Aesthetics and Culture*, 2, 1-14.
- Zournazi, M. & Massumi, B. (2015). Navigating Movements. B. Massumi (Ed.). *Politics of Affect* içinde (1-47). Cambridge: Polity.

Summary

In the last two decades the world has faced several changes in the sociopolitical, economic and cultural structure of the societies to the extent that many scholars attempted to define and describe the contemporary moment as the beginning of a new era. This article seeks to contribute to this ongoing debate on identifying and conceptualizing the emergent cultural production in the 21st century and show its projection in contemporary fiction by delving into Ian McEwan's *Saturday*. Adopting a Jamesonian approach, this article considers the emergent cultural production as an outcome of the shift from late capitalism to what it calls Cerberus-capitalism and argues that this shift simultaneously signals a shift from postmodernism to what it calls "new modernism".

New modernism, as this article argues, expresses the cultural logic of Cerberus-capitalism, i.e. the latest stage of capitalism. Late capitalism, which operated with the axiomatic principle unlike the earlier versions of capitalism, began to encounter its inner crises from the 1990s onwards; the capitalist empires like the US and the UK began to lose their privileged position in the hierarchy of global economy in the face of newly-emerging powers like China. Therefore, capitalism needed to respond to its inner crises by updating itself to a new version. Although it typically takes longer period of time for capitalism to transform itself, 9/11 attacks have been a turning point which accelerated the process. In the aftermath of 9/11 attacks, capitalism hastily took a new form, which this article calls "Cerberus-capitalism". The idea of Cerberus-capitalism partly draws upon Naomi Klein's concept of disaster capitalism, a kind of capitalism which operates through the shock doctrine by using and abusing large-scale disasters. Cerberus-capitalism, however, departs from Klein's understanding of disaster capitalism. First, Cerberus-capitalism does not necessarily need real large-scale disasters to pursue its makings. It simply needs the atmosphere of crises. It creates a permanent state of crisis rather than waiting large-scale disasters to occur by themselves. In manipulating the possibilities of crises for its profit-driven purposes, the shock doctrine is not the one and only strategy it relies upon. It is simply one of the many novel tools it invents. Second, "crisis" hereby not only refers to the permanent atmosphere of crisis but also marks the crisis of capitalism's own making. Cerberus-capitalism can be considered as a Cerberus-like form, a three-headed monster. To respond to and overcome its own crises, it both keeps operating with the axiomatic principle of late capitalism and simultaneously reappropriates the feature of declension characterizing the primitive social machine and the new-alliance principle of the despotic social machine.

The most defining characteristic of Cerberus-capitalism is, as this article proposes, the turn to microfascism. Microfascism, which was first coined by Guattari, is a desire that makes the masses willingly long for their own oppression, become ignorant of their own misery as well as the misery of the others, and act intolerant of any opposing idea/person to their own. Cerberus-capitalism activates microfascist tendencies in the masses through its politics of affects, which, according to this article, works in two ways: the intensification of

negative affects such as anger, hate, disgust and the flattening of altruistic affects such as sympathy and compassion. Departing from the already-existing studies on affect theory, this article claims that both intensification and flattening projects of Cerberus-capitalism serve to the same end: to purge these affects of their revolutionary energy and to eliminate the possibility of resistance. Negative affects like anger and disgust, as Sara Ahmed recognizes in her works on feminist implications of affects, can become driving forces against the forms of injustice and inequality. Cerberus-capitalism carefully curates these affects and directs them to the wrong target, the invisible enemy that can emerge any where at any time, before it becomes the target of their against-ness. Therefore, these affects are flattened and emptied of their revolutionary potential under the guise of intensification. In a similar vein, sympathy, which Spinoza defines as an innate tendency to feel and act for the other, is an affect that poses a threat to the capitalist system as it can trigger the masses to act against the forms of injustice and inequality for the good of the others. With the turn to microfascism, Cerberus-capitalism flattens sympathy by creating its crippled forms. Sympathy and microfascism are opposite tendencies which cannot exist simultaneously because the activation of one culminates in the reduction or disappearance of the other. Microfascistic fellow-feeling and sympathy as (veiled) indifference are the only (crippled) forms of sympathy that can coexist with microfascism. The first refers to sympathy that is performed either because one feels a toxic fellow-feeling only for one's own kin/d (which runs the risk of turning into antipathy for the other/non-us) or because performing sympathy gives one to a problematic sense of being superior and privileged. The latter refers to sympathy that either turns into sheer indifference or is performed as a habit rather than as a felt experience.

Ian McEwan's *Saturday* offers a genuine insight into the new modernist moment in which Cerberus-capitalism has made societies "societies of exhaustion" oscillating between fear and hope and fatigued by feeling and failing, turned individuals "indifferent and numb" to the forms of injustice and inequality, and rendered forms of resistance ineffective. Through the main character Henry Perowne, the novel portrays the grim reality of everyday life under Cerberus-capitalism. Perowne appears as a new modernist man whose microfascistic tendencies are awakened. He enjoys the privileges of being a neurosurgeon, having a Mercedes, and watching the misery of others from a safe distance. The only unease he feels about anti-war protests against the war in Iraq is that he gets late to his squash game because of street closures. The sympathy he feels for Baxter (i.e., the less privileged) is the microfascistic one, that is, sympathy performed merely to feel the petty pleasure of being more privileged.